

Avilában Terézzel

Avila láttán megérti az ember, honnan vette Teréz a belső vár, a hajlékok és a gyémánt képét. Mert Avila természetéből való gyémánt, melyet századok napja aranyozott... Avila Teréz hajlékainak a belső vára, ahol nőni csak az ég felé lehet, s az ég úgy nyílik fölötte, mint Isten tenyere.

Miguel de Unamuno

1924-ben született Újpesten. Húszéves kora óta külföldön él. Egyetemi tanulmányait Salzburgban és Madridban végezte. Író, műfordító. Legutóbbi írását 1996. 11. számunkban közzöltük.

Első lépések

Akár vasúton, akár országúton közeledik az ember a tartományi és püspöki székhelyhez, elsőnek a városközpontot védő, hatalmas falakat pillantja meg, melyek várrá és zárdává teszik Avilát. S eszébe jut a mondás: „Avila, kövek és szentek”. A városfalak, templomok és nemesi paloták kemény gránitja, meg a szentek, akik itt éltek, vagy itt nyugosznak: az ókeresztény Szekundusz püspök, a vértanú testvérek Vince, Szabina és Kriszteta, majd Alcantarai Péter, Barcoi Péter, Keresztes János, Orozco Alfonz... Ha azonban azt hallja, „la Santa”, „a Szent”, az itt csak ő lehet: Teresa de Cepeda y Ahumada, Avilai vagy Nagy Szent Teréz. Minden templomban ott a képe, köztereken három szobra áll, de még a tojásból és cukorból készült édesség sárga golyói is az ő nevét viselik. Jól megismerheti az utazó vagy zarándok a várost, csak Teréz nyomait kell követnie.

A déli falak védelmében, a ma róla elnevezett városkapu közelében látta meg a napvilágot 1515. március 28-án. Szülőháza helyén a 18. században kármelita férfikolostor épült, a hagyomány azonban megjelöli születése pontos helyét. Ma kápolna, természetesen az ő szobrával az oltáron: felemelt kézzel, magasba nézve térdel, látomása van. Szemben az oltárral kerek üvegablak a szökését ábrázolja. A hétéves Teréz kisöccsével „a mórok földjére” indul, hogy ott vértanúk legyenek, de sok szenvedés nélkül: elvágják a nyakadat — gondolja —, s máris a mennyországban vagy...

A kolostorban apró kert — ott játszott és öntözte a virágokat —, a templom homlokzatán pedig a kármelita rend és a Cepeda-család címere mellett jelképek emlékeztetnek, hogy Teréz a spanyol írók, továbbá az elszállásolással és élelmezéssel foglalkozó hadbiztosok védőszentje. A tollat már serdülő korában kezébe vette, hogy lovagregényt írjon, majd a spanyol próza klasszikusa lett. És szállásokat, rendházakat alapított, arra tanított, hogy „a fazekak között is ott jár az Úr”. Boldoggá avatása után III. Fülöp kívánságára megtették egész Spanyolország védőszentjévé is, ez azonban ellenállásba ütközött. A többség kitarított Szent Jakab apostol mellett, s ezt VIII. Orbán pápa jóvá is hagyta.

A „Szent Teréz-útvonalat” nem mindig könnyű követni. A Szent János Plébániatemplom például csak miseidőben van nyitva. Ott keresztelték 1515. április 4-én, ugyanaznap, amikor az *Incarnatio*-kolostort szentelték. A templom sokat változott, a keresztelőkút azonban a régi.

A kis szökevényeket lóháton a „négy oszlopnál” érték utol. Egyszerű kőkereszt négy oszlop között, körmenetek állomása. A kis Adaja folyón túl, magaslaton áll, s talán innen legteljesebb a város képe: két és fél kilométeres falak 88 kerek bástyával, s a messzeségben a székesegyház zömök tornya. A falak építésénél római sírköveket is felhasználtak, s néhányon ott a kegyes kívánság: S.T.T.L., *sit tibi terra levis*, legyen neked könnyű a föld.

Az Irgalmas Szűz
lábánál

Az Óváros erőd jellegét a román stílusban megkezdett és gótikus stílusban befejezett székesegyház is mutatja: apszisa bástyaként beépült a városfalakba. Ezt a bástyaapszist ábrázolja a város címere emberi félalakokkal: az itt menedéket találó, kasztíliai gyermekkirály, VII. Alfonz köszönti a magasból ostromló mostohaapját, Aragónia királyát. Akkor nyerte el Avila „a hűség városa” és a „királyi város” címet.

A katedrálisban színes üvegablakok és díszes síremlékek, melyeket Teréz is ismert. Egyik-másik főpap és nemesúr akkor már kétszáz éve nyugodott itt. Az egyik kápolnában a *Virgen de la Caridad*, az Irgalmas Szűz szobra. Előtte választotta Teréz Máriát édesanyjának és tanítómesterének. „Amikor anyám meghalt — emlékezik önéletrajzában —, majdnem tizenkét éves voltam. S mivel kezdtem érteni, mit vesztettem, bánatosan Miasszonyunk egyik szobrához mentem, és könnyek között kértem, legyen ő az édesanyám. S bár együgyűen tettem, úgy érzem, nem hiába.” Ezt a szobrot viszik körmenetben október 15-én, Szent Teréz napján.

A Kegyelmes Szűz Mária szerény, ágostonrendi kolostoráról meg szoktak feledkezni. Nem sok a látnivaló a vasrácson keresztül, s Teréz csak másfél évig volt itt nővére férjhezmenetele után. De itt ébredt fel hivatása, mely azután az *Incarnatio*, a Megtestesülés kármelita kolostorába vezette.

Harminc nehéz
esztendő

Jó iramodásnyira az északi városfalaktól, modern sorházak szomszédságában a Teréz egyik szépanyja által alapított kolostor. Itt öltözött be húszéves korában, majd tette le a fogadalmat. Harminc esztendőt töltött e falak között, hármat főnöknőként. Életrajzai szerint két évtizedes „lelki szárazságban” szenvedett. (A spanyol kifejezés enyhébb, „langyosságról” beszél.) Lelkiismeretesen eleget tett kötelességeinek, de nem találta a helyét, vagy úgy találta, hogy mások nincsenek a helyükön.

Akkortájt a szerzetesség nem jelentett szükségszerűen hivatást, pusztán életforma is lehetett. Kolostorba vonultak pártában maradt hajadonok és özvegyek, de oda kerülhettek könnyűvérű leányzók is, akiket a rossz útról akartak eltéríteni. Sokan magukkal vitték bútoraikat, külön főztek, s a közös imádságról sokszor hiányoz-

tak, „mert fáj a fejük, vagy előző nap volt fejfájásuk, vagy attól tartottak, hogy a kórusban megint megfájdul” — mint maga Teréz írta. Egyesek udvarlókat is fogadtak a *locutoriumban*, bár vasrács állt közöttük. Az apácák gavallérjából irodalmi alak is lett. Ehhez járult a nővérek magas száma az együttélés minden nehézségével. Később Teréz borzadva gondolt a lehetőségre, hogy visszaküldjék 150 apáca közé. Az általa alapított „galambfészekben” nem is akart húsnál többet.

Két évtized múltán különös kegyelmekben, misztikus élményekben kezd részesülni, és kirajzolódnak benne a reform, az igazi kármelita szellemhez való visszatérés körvonalai. Megjelenik neki az oszlophoz kötözött, szenvedő Jézus, a látomások azonban nem mindig ilyen drámaiak. Egyszer meglepetésére a lépcsőházban kisgyermekkel találkozik. — Én Jézus Teréze vagyok — mutatkozik be. — És te ki vagy? — Én Teréz Jézusa — hangzik a válasz. (A *Teresa de Jesús* rendi név másik lehető fordítása „Jézusról nevezett Teréz” mellett „Jézus Teréze”.)

Az átépített templomon kívül az előcsarnok látható, a *locutoriumok* és egy kis múzeum ereklyével, liturgikus és használati tárgyakkal, kéziratokkal. Vitrinben Keresztes Szent János rajza, a Megfeszített, mely Salvador Dalí híres festményét ihlette. Teréz cellája, ahol szívét az isteni szerelem dárdája járta át, ma kápolna a klauzúrában.

Nagyszerű a kilátás a falakkal övezett Avilára. A látvány bizonyára szerepet játszott a „belső vár” képének születésében, mely főművének címe. A vár ott hét övezetre, „hajlékra” tagolódik, s az imádság hét fokát jelképezi. A hetedik hajlékban a Király, az Úr. A vele való egyesüléskor „nem tudja a lélek, mit tegyen, beszéljen-e vagy hallgasson, sírjon vagy nevensen”.

A kolostor előtt Teréz legújabb bronzszobra. Nagyot lép, vándorbottal kezében, a „nyugtalan, kóbor nőszemély”, ahogy nagy ellenfele, Segá nuncius nevezte.

Sarutlanok

Az ősi Szent Vince Bazilika díszkapuival, a vértanúk síremlékével, Barcoi Szent Péter oltárával a város egyik legfontosabb műemléke. A legenda szerint öszvér hozta ide a remete maradványait, amikor három város versengett értük. Az altemplomban tisztelik századok óta a Földalatti Szűz Máriát. Előtte vette le lábbelijét Teréz, hogy leányaival együtt „mezítlás” legyen.

A reformált kármelitákat magyarul „sarutlanoknak” szoktuk nevezni, ami téves, hiszen meztelen lábukon éppen sarut viseltek. Helyesebb a spanyol és a német jelző: *descalzo*, *unbeschuh*t, „aki nem visel zárt lábbelit, cipőt”.

A „sarutlanoknak” nem volt könnyű eszményeik megvalósítása. Kemény ellenállásba ütköztek: Teréznek rendi előljárókkal és püspökökkel, bírákkal és világi nagyurakkal gyűlt meg a baja. De támogatókat is talált, köztük volt Mendoza avilai püspök, sőt maga

Az első galambfészek

II. Fülöp is. Személyesen ugyan nem találkoztak; Teréz nem vesztegette idejét arra, hogy napokig királyi kihallgatásra várjon.

Első új kolostorát Teréz 1562-ben alapította Avilában, és helyezte Szent József védnöksége alá, mint aztán a többi tizenhatot is. Mindig kicsi, szegényes rendházakat akart, „hogy ne okozzanak nagy lármát, amikor összeomlanak az ítélet napján”. Ebből a régeből csak egy kápolna maradt, a többi újraépült a 18. században. Ő biztosan túl nagyoknak és gazdagnak találná. Ide temették a Cepeda-család több tagját és a pártfogó megyéspüspököt. Maga Teréz is itt nyugodott egy esztendeig, aztán visszavitték elhunytá helyére, Alba de Tormes városkába. A főoltáron Szűz Mária és Szent József ékes láncot tesz Teréz vállára; fejükön díszes korona. — Csak másolatok — árulja el egy avilai ismerős. — Az eredeteket páncélszekrényben tartják, mert, kérem, a mai világban...

Mint a férfikolostorban és az *Incarnatióban*, itt is van kis múzeum. Itt „a mátereknél” nyerge látható, melyben alapító útjain járta az országot, de síp és csörgődob is; azokkal ünnepelték Teréz és apácai Jézus születését karácsonykor.

A legnehezebb időkben, 1577-78-ban Teréz úgy érezte, „minden ördögöt rászabadítottak”. Két esztendővel később azonban engedélyezték saját, sarutlan rendtartomány alakítását. Kolostorait látogatta, amikor 1582. október 4-én magához szólította az Úr.

Lovagok városa

Egy kis téren a Szent Tamás Öregtemplom; itt szószékről is prédikáltak Teréz ellen. Sokáig garázs volt, most múzeumi kőtár. A tér egyik szögletében régi palota: szigorú kőhomlokzat nemesi címerekkel, oszlopos kapu, fölötte rácsos erkély, az erkélyen — három labda. Nagyot találtak rúgni a téren játszó gyerekek, s nincs kitől visszakérni őket.

Nemcsak templomok és kolostorok; tucatnyi palota is bizonyítja, hogy Avila a nemes lovagok városa is volt. Többségük a 16. században épült, s ma lakatlan. Néhányuknak új rendeltetése van: tartományi képviselőtestület székhelye, apácakolostor, előkelő szálloda. Abban, mely Teréz keresztapjéé volt, bíróság működik. Egy további sokáig katonai akadémiaként szolgált. Olyan is akad, melyben tulajdonosai nyaranta pár hetet töltenek, állandó magánlakás azonban aligha van közöttük. Oszlopos udvarokkal, faragott famennyezetükkel festőiek, de túl tágasak, kényelmetlenek, s főleg hidegek. Avila 1.200 méter magasan fekszik, s kemény a tél. A legrégebb palota egyik ablakkeretén szállóigévé lett felirat: „Ahol bezárul egy kapu, kinyílik egy másik.” Azaz minden nehézségre van megoldás.

Kettős arckép

Rendi előjárójának unszolására Teréz 61 éves korában beleegyezett, hogy megfessék arcképét. De amikor meglátta *Juan de la Miseria*, a Nyomorúságról elnevezett János testvér (!) alkotását, felkiáltott: „Isten bocsássa meg, fráter, milyen öregnek és csúnyának festettél!” Az anekdota téves értelmezése magyarázza azt, ami a *Spanyol költők antológiája* (1962) jegyzeteiben olvasható: „Apáca létre

szépségével hivalkodott...” Ezen arckép alapján egy ismeretlen festő a 18. század elején egy technikailag sokkal jobbat készített. A Cepeda-családé volt, most a Spanyol Királyi Akadémiában függ.

A jegyzetekben áll az is, hogy „felpofozta Őszentsége nunciát”. Ez sem igaz, de nem is illik lelki alkatához. Teréz „szívével az égben, fejével a földön járt”, tudta, kivel hogyan kell bánni, s tisztelte a felsőbbiséget, ha nem értett is vele egyet. A megpróbáltatások idején leveleit virágnyelven fogalmazta — több mint 400 maradt fenn! —, a bíboros főinkvizitort „főangyalként” emlegette. S amikor az özvegy Eboli hercegnő hozzájuk kolostorba vonult, de szeszélyeivel zavarta a közösségi életet, Teréz nem szólította fel távozásra, éjnek idején ő hagyta el apácaival a pastranai rendházat.

Önmagáról mint egyszerű, tudatlan apácáról beszélt, ennek azonban ellentmond, amikor például egyik írásában a sakkjátékból vett hasonlatot. Ismerte a vallásos irodalom klasszikusait, s ő maga is azá lett. Világos értelem, élénk képzelőtehetség jellemezte; természetességét és közvetlenségét az arckép históriája is mutatja. Korának zamatos népnyelvén írt, s nem mindig tartotta be a nyelvtani szabályokat. Műveit általában leányai épülésére szánta, mint a *Tökéletesség útját*. Önéletrajzi jellegű írásaiban a külső események háttérbe szorulnak; Szent Ágoston *Vallomásaival* szokták összehasonlítani őket. Élményeinek leírása lényegesen hozzájárult „a misztika, mint lelki valóság” pszichológiájának felvázolásához.

Mintegy harminc költeménye maradt fenn. Karácsonyi dalai a nővérek vidámságát, örömét fejezik ki, mások áhítatra hangolnak rövid sorokban, szinte népies formában. Amikor egy apácája úgy találta, hogy az ilyen verselés nem hozzá illő, komoly dolog, Teréz megnyugtatta: „Ne aggódjék, az életben mindenre szükség van!”

Búcsú

A kolostorokban vecsernyére készülnek. Lassan alkonyodik, s jó leülni ilyenkor egy padra a déli falak előtti parkban. Szép a kilátás. Odalent a síkságon, ahol egykor a céhbéliek szállásai voltak mesterségek szerint, most új negyedek terjeszkednek. A háttérben, messze, magas hegyvonulat. Rajokban jönnek a gólyák a folyócska partjairól, hogy elfoglalják helyüket a székesegyház tetején, a templomtornyokon. Avila a gólyák városa is. A nagy békességben Teréz valamelyik írása kívánczik a kézbe vagy verse az ajakra, például az, amely „az önmagában érzett Isten-szerelem tüzeből” született:

*Élek, de nem önmagamban,
örök életet remélek,
s meghalok, hogy mindig éljek.*

SOMMAIRE

- GÁBOR ADRIÁNYI: Nomination et déplacement des évêques en 1848-49
 ISTVÁN KOVÁCS: Les premiers membres et troupes de la légion polonaise de Hongrie
 ISTVÁN GÁBOR CSELÉNYI: Pál Vasvári, le jeune héros de mars 1848
 CSABA MÁTÉ SARNYAI: Le clergé catholique et la politique au printemps de 1848
 ANDOR LAKATOS: Destins de prêtres en 1848-49
 ENDRE FRIEDREICH: La comtesse Batthyány, épouse de Lajos Batthyány
 ANDRÁS GERGELY: La tradition de 1848
 GERTRUD VON LE FORT: La dernière sur l'échafaud — Nouvelle

INHALT

- GÁBOR ADRIÁNYI: Nominierung und Absetzung der Bischöfe 1848-49
 ISTVÁN KOVÁCS: Die ersten Mitglieder und Truppen der polnischen Legion von Ungarn
 ISTVÁN GÁBOR CSELÉNYI: Pál Vasvári, der junge Held vom März 1848
 CSABA MÁTÉ SARNYAI: Der katholische Klerus und die Politik im Frühling 1848
 ANDOR LAKATOS: Priesterschicksale 1848-49
 ENDRE FRIEDREICH: Gräfin Batthyány, Gemahlin von Lajos Batthyány
 ANDRÁS GERGELY: Die Tradition von 1848
 GERTRUD VON LE FORT: Die letzte am Schafott — Erzählung

CONTENTS

- GÁBOR ADRIÁNYI: Nomination of bishops and their dismiss in 1848-1849
 ISTVÁN KOVÁCS: The first members of the Hungarian-Polish army
 ISTVÁN GÁBOR CSELÉNYI: Pál Vasvári, the „March heroe”
 CSABA MÁTÉ SARNYAI: The Catholic clergy and politics in spring 1848
 ANDOR LAKATOS: The fate of priests in 1848-49
 ENDRE FRIEDREICH: Countess Batthyány, the wife of Lajos Batthyány
 ANDRÁS GERGELY: The tradition of 1848
 GERTRUD VON LE FORT: The last on the guillotine — a short story

Főszerkesztő és felelős kiadó: LUKÁCS LÁSZLÓ

Szerkesztőség: BITSKEY BOTOND, HORÁNYI ÖZSÉB, KISS SZEMÁN RÓBERT, MORVAY EDIT

Szerkesztőbizottság: BÉKÉS GELLÉRT, KALÁSZ MÁRTON, KENYERES ZOLTÁN, MOHAY TAMÁS, NAGY ENDRE, POMOGÁTS BÉLA, RÓNAY LÁSZLÓ, SZÖRÉNYI LÁSZLÓ, VÁRNAI JAKAB

Indexszám: 25 921 HU ISSN 0042-6024; Nyomás: VESZPREMI NYOMDA RT. Felelős vezető: Erdős András vezérigazgató

Lapunk megjelenését

a Nemzeti Kulturális Alap

és a Soros Alapítvány támogatja

Szerkesztőség és Kiadóhivatal: Budapest, V., Kossuth Lajos u. 1. III. lh. II. em. Telefon: 317-7246; telefax: 317-7682. Postacím: 1364 Budapest, Pf. 48. Internet cím: <http://communio.hcbc.hu/vigilia> /E-mail cím: vigilia@hcbc.hu. Előfizetés, egyházi és templomi árusítás: Vigilia Kiadóhivatala. Terjeszti a Magyar Posta, a HIRKER Rt., az NH Rt. és alternatív terjesztők. A Vigilia csekkszámja száma: OTP. VII. ker. 11707024—20373432. Előfizetési díj: 1 évre 1200, — Ft, fél évre 600, — Ft, negyed évre 300, — Ft egy szám ára 115, — Ft. — Előfizethető külföldön a KKV-nál (H-1389 Budapest, POB 149.) vagy az Inter-Europa Bank Rt-nél (1053 Budapest, Szabadság tér 15.) vezetett 1971941404 sz. számláján. Ára: 45, — USD vagy ennek megfelelő más pénznem/év.

SZERKESZTŐSÉGI FOGADÓÓRA: KEDD, CSÜTÖRTÖK 10—14 ÓRA. KÉZIRATOKAT NEM ŐRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.

Ára: 115 Ft

VIGILIA

JOHN POWELL

*Miért
félek
attól, aki
vagyok?*

Szemponatok a személyiség fejlődéséhez

JOHN POWELL
újabb nagy sikerű könyve magyarul:

Ára: 430,- Ft

Előző könyve korlátozott számban még kapható!

Miért félek a szeretettől?

(A szorongás és a közöny leküzdése)

Ára: 360,- Ft

Megvásárolható a
VIGILIA KIADÓHIVATALNÁL

(1053 Budapest, Ferenciek tere 7-8. III. lh. II. em.)